

COVID-19 Pandemisinde Maske Kullanımına Göre Kişilerin Yalan Söyleme Eğilimleri

Koronavirüsün yayılmasını yavaşlatmak amacıyla birçok ülke vatandaşları için sadece kapalı kamusal alanlarda (süpermarketler, restoranlar veya toplu taşıma gibi) değil, aynı zamanda sokaklarda veya evlerinin dışında başka yerlerde yürürken açık havada yüz maskelerinin takılmasını zorunlu kılmıştır. Bu yönetmeliğe uymayanlara, polis tarafından cezai yaptırımlar uygulanmaktadır. Sokaklarda insanlar gözlemlendiğinde, maske kullanımıyla ilgili üç farklı kullanıcı türü ortaya çıkmaktadır:

- a) Zorunlu koşula tam olarak uyarak hem ağızını hem de burnunu kapatan bir maske takanlar
- b) Maskeyi ağız ve burunları açıkta kalacak şekilde çenesine veya boynuna uygunsuz şekilde takanlar
- c) Hiç maske takmayanlar.

İkinci türden insanların, maskeleri çenelerine veya boynuna amaçsız ve etkisiz bir şekilde astıklarında neden maske takmaya zahmet ettiklerini soran bir polis memuruyla olası bir karşılaşmaya hazırladıkları, bu durumda maskelerinin uygun konumdan fark edilmeden aşağı kaydığını iddia ederek yalan söyleyecekleri ve dürüst olmayan bir şekilde kendilerini hazırladıklarını tahmin edilmektedir.

Bu çalışmada, maskesini çenesine veya boynuna takan kişilerin yalan söyleme olasılığının hiç maske takmayanlara göre daha fazla olduğu hipotezi bir saha deneyiyle kanıtlanmaya çalışılmıştır.

Çalışmada yöntem olarak; die-under-the-cup (DUTC) adında kişilere fırsat verildiğinde yalan söylemeye teşvik eden bir test kullanarak kişilerin yalan söyleme eğilimlerini belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu testte kişiler gruplara ayrılarak her gruptaki kişilerin gizli bir yerde zar atması ve gelen sayıyı söyleyerek karşılığında para alması sağlanmaktadır (zarın büyüklüğüne göre 1, 2, 3, 4, 5, 6 dolar gibi). Grup ortalaması istatistiksel olarak 3.5 olması gereken gruplarda bu oranın fazlalığı ya da azlığına göre insanların sahtekarlık eğilimleri değerlendirilmektedir. Bu yöntemde kişiler bireysel değil grup halinde değerlendirilmektedir. Bu amaçla, sokaktan rastgele geçen bu üç tür maske kullanıcılarından toplamda 325 kişiye çalışmaya katılması teklif edilmiş ve genel kabul oranı yüzde 93 olarak belirlenmiştir. Çalışmaya katılması istenen kullanıcılardan 113'ü hem ağızını hem de burnunu örten maske takarken (%88 kabul oranı), 105

çenesine veya boynuna (%95 kabul oranı) ve 107 hiç maske takmadığı (%95 kabul oranı) gözlemlenmiştir.

Çalışma sonucunda, maskelerini uygun bir şekilde takmayan (maskeyi çenesinde veya boynunda tutarak kullanan) kişilerin yalan söyleme eğilimlerinin, maskeyi düzgün bir şekilde kullanan ya da hiç kullanmaya kişilere oranla daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Maskesini düzgün bir şekilde takan kişiler ile hiç takmayan kişilerin yalan söyleme eğilimleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Tam metin: <https://doi.org/10.1016/j.econlet.2020.109617>

Tercüme eden: Dr. Öğr. Üyesi Görkem CENGİZ (YİÜ- SHMYO)

YİÜ,Tıp Fakültesi, Tıbbi Mikrobiyoloji Anabilim Dalı-Yüksek Lisans Öğrencisi